

*Despre sentimentul național, despre bucuria de a fi roman și privilegiul de a fi creștin...
Dialog de suflet cu Maestrul Tudor Gheorghe...*

Maestrul Tudor Gheorghe spune că, de frică și din nevoia de a cataloga, unii dintre români se grăbesc să condamne orice demers de asumare a istoriei naționale. Demnitate. Aceasta ar putea fi cea mai scurtă caracterizare a maestrului Tudor Gheorghe. Privindu-l, mulți dintre noi intuiesc că românii pot avea și alt profil social. Spectacolele semnate de către Tudor Gheorghe depășesc cadrul artistic, punând în mișcare, simultan, mintea și sufletul spectatorului. De aceea, poate, biletele se vând ca pâinea caldă și oamenii pleacă acasă mulțumiți, cu un zâmbet discret sau cu o lacrimă în colțul inimii. L-am invitat pe Maestrul Tudor Gheorghe „La masa Adevărului și Sincerității sau Realismului (iar nu a Tăcerii)” pentru a ne reaminti de „România veche”, de valorile pe care a fost construită. Așadar, am trecut „România nouă” prin filtrele celei „vechi”, într-un exercițiu menit să dea un impuls, simultan, minții și sufletului, ca și în spectacolele Maestrului Tudor Gheorghe. Ce-am izbutit veți vedea în rândurile de mai jos și în forma video a dialogului.

Renumitul și îndrăgitul artist Tudor Gheorghe s-a născut la 1 august anul 1945, la Podari, județul Dolj. A urmat Liceul „Frații Buzzești” din municipiul Craiova și cursurile Institutului de Teatru din București, absolvind în anul 1966. În același an a fost angajat la Teatrul Național din orașul Craiova. Tatăl său, cântăreț la strună, a fost deținut politic în temnița de la Aiud, unde regimul era extrem de dur. În anul 1969 a oferit primul său recital, „Menestrel la curțile dorului”, cu poezia poezilor Lucian Blaga, Tudor Arghezi și Ion Barbu. Autoritățile comuniste i-au interzis să concerteze în anul 1987, însă după Revoluție a revenit pe scenă.

- Dragă Maestre, la ultima noastră întâlnire și discuție, în urmă cu doi ani, v-ați exprimat mâhnirea în legătură cu ceea ce se întâmplă în România. S-a schimbat ceva de atunci?

- Da. Dar nu în bine. În mai rău. Din rău în mai rău. La mine, la Podari, să nu zici că nu s-au întâmplat lucruri deosebite! La mine, la Podari, pe dealul de deasupra casei mele, cât am fost eu plecat să-mi văd de sănătate la Techirghiol, a apărut... bă, nene ca la Hollywood, înțelegi, scrie mare: PODARI. La Craiova nu scrie. Prin Craiova când treci nici nu-ți dai seama, nici nu există Craiova. Dar când ai trecut de Craiova și ai plecat spre Calafat, pe deal, sus, exact ca la Hollywood scrie PODARI. Și noaptea este luminată reclama... Este tot ce-mi trebuie! Acum Craiova este ceva pe lângă Podari. S-au făcut lucruri importante la mine în sat: s-a băgat apă curentă, tata are acum apă în curte. Se pune gaz, probabil că mai e puțin până la alegeri și în preajma alegerilor se fac lucrurile astea bune. Mie mi-ar fi drag să fie tot timpul alegeri pentru că mereu s-ar face câte ceva prin comune.

- S-a schimbat profilul omului pe care l-ați cunoscut, în copilăria dumneavoastră, la Podari în raport cu profilul celui de acum?

- Da. Și s-a schimbat esențial! La mine în sat, tata este încă bolnav de credulitate, ca să zic așa. El nu încuie poarta, nu încuie ușile la casă. Și-i mai spun: „Tată!...”. „Aș, cin' să fure?” Deci, tata are mentalitatea că la noi în sat nu se fură. La noi în sat nu se fura! În anii '50 nu exista ideea de furt – oamenii își lăsau butiile cu vin, acolo unde culegeau, grămezile cu porumb la capul locului, nu-și luau nimic unul altuia. N-avea niciun sens, aveau toți. Odată cu colectivizarea, odată cu instaurarea comunismului și cu pecinginea asta pe sufletul țaranului român, pur altădată, a intervenit boala asta. Au început să fure, au început să mintă, au început să se înșele între ei, ceea ce este un lucru extraordinar.

- Toate li s-au tras de la colectivizare?

- Nu numai de la colectivizare, dar și de la ea. În primul rând de la lipsa credinței, de la interzicerea religiei în școli, de la felul de a se preda în școală. Religia poate fi un reper. Ei bine, țaranii mei, care aveau un bun-simț nativ, dacă te vedeau trecând prin sat, te salutau

înainte să-i saluți tu pe ei. Acum mă duc în sat și văd generația asta tânără de copii rămași fără părinți, care sunt fie în Spania, fie în Italia. Copiii sunt cu motoscutere, cu manele date la maximum... A dispărut hora din sat. Este un bar unde au pus și o bară și au venit dansatoarele la țărani mei. Deci, nu mai este nimic din ce-a fost. Generația celor bătrâni se duce și vine o generație bătrână și ea, adică generația mea. Mă uit la foștii mei colegi cu care pășteam vacile, prietenii mei din copilărie. Ei da, se uită la mine cu un fel de admirație și nu mai îmi spun pe nume și îmi vorbesc cu „dumneavoastră”. La ei mai este respectul față de cel care s-a ajuns într-un fel.

- Nu neapărat material...

- Nu, nu, nu la un nivel material, ci la un nivel intelectual. Ei bine, există respectul ăsta. Ei au case mai mari și mai frumoase decât am eu în Podari, dar asta este altceva. Noi încă am avut profesori școliți înainte. De școală veche, care știau carte. Țștia de acum nu mai au profesori școliți. Mă rog, i-au făcut ăștia la facultățile particulare...

- Deși nu este neapărat rea ideea de învățământ privat...

- Nu, nu, Doamne ferește! Dar nu să faci totul, în aceste facultăți particulare, pe ideea de profit. Să bagi așa, cu furca, copiii la școală. Și asta este o mentalitate care s-a pierdut în sat. Vezi, copilul de țaran a rămas în mine, există. Înainte, aveai trei-patru copii, să zicem, și unul, pe care-l alegea domnul învățător sau popa, mergea la studii, mergea la școală. Ȃlalți rămâneau acasă. Nu erau obligatoriu ca toți să facă liceul, să facă facultatea. Era nevoie de meseriași. Marea prostie a fost desființarea școlilor profesionale. Am avut colegi ai căror părinți nu au avut bani să-i dea la liceu. Ȃți trebuiau bani ca să-ți ții copilul la studii.

- Erau costuri mari cu școlarizarea și înainte de comuniști...

- Era uniforma, Ȃți trebuia gazdă... La școala profesională Ȃți dădea uniformă și cămin. După ce o terminai, nu te oprea nimeni să-ți termini liceul la seral, să-ți continui studiile. Am colegi care au făcut așa: școala profesională, liceul, apoi Agronomia și au ajuns ingineri agronomi și chiar profesori.

- Mai există România dumneavoastră, așa cum ați văzut-o când ați „deschis ochii”?

- Nu... Nu mai există, din păcate.

- Ar putea fi recuperată?

- Nu mai poate fi recuperată pentru că trăim altceva. Obsedat fiind că trebuie să las ceva serios în urmă în plan cultural, spiritual, educațional, tot ce-am construit se va vedea că este construit foarte bine, foarte deștept. Viața mea, parcursul vieții mele culturale n-a fost făcut pe zigzaguri, pe „modă”. N-am avut habar, n-am ținut cont de curente, de modă, nu m-am luat după nimeni, doar după mine însumi. Eu m-am născut să fiu eu.

- Dragă Maestre, noi astăzi, mai avem modele?

- Nu. Aici este problema! Vezi tu, toată generația asta de vine acum Ȃși caută modele realizate scurt, repede – țepuitori. Sunt oamenii care s-au pomenit cu bani, care au avut bani și care au făcut afaceri după anul 1989. Este nedrept. Startul este total nedrept. Pentru că, vezi, după Al Doilea Război Mondial, nemților li s-a dat câte o sută de mărci. Cei care au avut talent în a-i înmulți au avut succes, ceilalți nu. Ei bine, este nedrept faptul că noi, după '89, ne-am așezat la masa democrației, unii cu saci de bani, pe care-i aveau dinainte, și alții care n-au avut nimic. Deci, noi n-am pornit la drumul ăsta de la zero, cu toții. Oameni care ar fi fost capabili să investească și să știe să gândească n-au avut bani. Alții au avut. Se laudă și acum: „Domnule, păi m-a prins Revoluția cu saci de bani!”

- Oamenii sub un anumit nivel au avut, în general, bani înainte de Revoluție...

- Categorie!

- Intelectualitatea, clasa de mijloc, n-a fost favorizată...

- Vezi tu, de asta spuneam despre obsesia mea pentru perioada interbelică. În acea perioadă, România a fost binecuvântată de Dumnezeu de o manieră absolut incredibilă. O parte din spectacolele pe care le fac eu sunt gândite special pentru ca generația de astăzi, scârbită de

România, să vadă că a fost și altfel pe aici. Tinerii care se duc în străinătate spun: „Mi-e rușine că sunt român”. Și sunt băieți deștepți, copiii deștepți, nu gargaragii. „Mi-e rușine că sunt român”... Ei nu mai au cu ce să se mândrească. Ca ei să aibă motive de mândrie, eu a trebuit să fac acest efort, nobil de altfel, de a le demonstra că odată am fost cineva. Două perioade au fost extraordinare în istoria acestui popor: perioada prepașoptistă, pe care o intuiesc acum, dintr-un anumit punct de vedere, și perioada interbelică. Atunci, o suită de tineri, o echipă de tineri școliți afară s-au întors și au făcut România Mare.

- Atunci era și alt context istoric...

- Nu mă interesează. Țștia au făcut România, au făcut țara. Asta a fost o perioadă extraordinară care s-ar putea să se repete. Fac o mică paranteză: am avut o întâlnire cu niște tineri la Seattle. Acolo e fieful domnului Bill Gates. Și, după spectacol, m-am întâlnit cu mulți dintre ei și am stat de vorbă. Unii voiau să se întorcă, alții nu mai voiau. Unii nu mai voiau să stea acolo pentru că îi trimiteau în India, ca formatori. Investește Bill Gates în India foarte mult. Mă rog, nu intru în amănuntele lor. „Nu mă duc domnule în India, mai bine mă-ntorc acasă!”, îmi spunea unul. „Ce să faci acasă?”, l-am întrebat.

- Are vreo șansă aici?

- Aici este problema. Dacă vă întoarceți cinci, n-aveți nicio șansă, vă mănâncă mediocritatea. Dacă vă întoarceți patru sute o dată, s-ar putea deja să fie importantă forța voastră. Numai că îi mănâncă de vii, adică mediocritatea îi halește, îi distruge.

- Avem vreo șansă de a scăpa de mediocritatea aceasta încuscrită cu impostura?

- Da. Atragerea acestor copii și „deștelenirea”. Adică să faci terenul. Cineva trebuie să pregătească terenul pentru ei.

- Dumneavoastră puteți să lucrați pe terenul sufletului, dar alții ce pot face?

- Am lucrat și lucrez. Ei mă consideră un fel de lider din punctul ășta de vedere, pentru că nu i-am trădat niciodată. Tot ce le-am spus a fost adevărat și a pornit din interior.

- Dacă ar fi scutiți de taxe zece ani, de pildă, s-ar întoarce?

- Vai de mine!

- N-ar fi o posibilă soluție?

- Sigur că da! Dar atunci, zece ani de zile n-ar trebui să mai avem alegeri. Pentru că n-ar mai avea ăștia de unde să strângă bani pentru campaniile electorale, să dea punguțe, ca acum. Că au început deja. Am crezut că mor de „drag” când au început cu pungulițe... Acum sunt albastre, am văzut. Pungulițe, le dau pungulițe... Asta mă doare, că se cumpără meschin. Discutam cu un prieten bun de-al meu, din Basarabia, din Chișinău, înainte de alegerile lor și spunea: „Dar, frate Tudore, ce să facem, noi ne-am dus la țară și am dat la țărani noștri semințe de morcov, de roșii, să pună în grădină. Le-am adus semințe și le-am adus răsad. Și comuniștii au venit cu tranzistoare.”

- Se mai justifică, astăzi, disputa „comuniști/anticomuniști” în mediul politic?

- Dragul meu, chestia asta cu comunismul este o vorbă. Comunismul n-a existat niciodată. A existat o formă exagerată, să zicem, a capitalismului, a înflorit fascismul din chestia aia, deși toată treaba era plecată din social-democrație. Mie mi se pare că nu este un lucru benefic faptul că ne uităm tot timpul înapoi.

- Este contraproductiv?

- Da, absolut contraproductiv. Asta a fost! Lăsați-mă acum să mă uit încolo, în față. Asta a fost istoria mea. Eu am mari probleme pentru că pregătesc un spectacol de o anume factură și probabil că vor fi mulți șocați.

- Cu mai multe cântece din istoria românilor?

- Da, chiar asta vreau să și fac. Adică un spectacol de imnuri naționale, pornind de la cântecele naționale din perioada pașoptistă la cântecele mobilizatoare din preajma Războiului de Independență, apoi de la momentul 1916, din perioada interbelică și până în epoca comunistă. Vor fi toate acolo. N-o să renunț nici la „Lumina-i steagul nostru-n zare”. Sunt

cântece foarte frumoase, sunt ale istoriei mele. Dar o să cânt și două cântece legionare foarte frumoase, de altfel.

- De ce se crispează unii când se fac demersuri de asumare a istoriei naționale?

- N-am înțeles nici eu de ce. De frică și din nevoia de a cataloga. Eu am fost întotdeauna un personaj foarte ciudat și n-au știut niciodată unde să mă pună. Când m-au pomenit întâi au spus: „Domnule, e cu chitara, e folk!”. Așteptau să mă vadă ca pe Onofrei la Brașov, cu trei fete lângă mine și cu încă două chitare. N-am ieșit. Am coborât către folclor adevărat. M-am apucat de cobză. Au spus „Băi, uite, băiatul e lăutar!”, pe urmă, iată-mă brusc cu o orchestră simfonică, total debusolant, n-a mai știut nimeni ce este cu mine. Iată-mă cu taraf tradițional, iată-mă pe urmă cu muzica ușoară interbelică, iată-mă cu muzica pentru copii, iată-mă cu poezia închisorilor comuniste, cântând cu un cor de călugări. Acum pregătesc spectacolul cu corul și fanfara reprezentativă a Armatei. Asta aș vrea. Aceste imnuri naționale, cântate de o forță naționalistă în cel mai frumos sens al cuvântului.

- Și francezii sunt naționaliști...

- Toți sunt naționaliști mai rău decât noi, numai noi n-avem voie.

- Se și cultivă parcă această rețineră în „lumea bună”...

- Intelectualii rasați nu mă mai interesează de mult.

- Aveam așa ceva?

- Tocmai aia este, că mi se pare că n-avem... Vă amintesc poate una dintre cele mai frumoase replici pe care le-am auzit, dată de un prieten bun de-al meu, un personaj fabulos, unul dintre ultimele mari spirite ale acestei țări, Romulus Vulpescu, despre care a zis o jurnalistă că este „fost intelectual”. Ce părere ai?! Și lui i-a plăcut și de câte ori se prezenta spunea: „Romulus Vulpescu, fost intelectual”. Vezi, asta mi se pare fantastic! Cu cât scrii mai complicat, cu cât ești mai așa și cu cât îți pute ce-i aici, și cu cât ești mai dincolo, cu cât închizi ochii și te-ai văzut dincolo spre granițele Ungariei, spre Austria, cu cât uiți de bălegarul de aici, ești „ales”, ești „rafinat”.

- Dar, culmea, mulți vor să se distanțeze de aceia de la care așteaptă ovații...

- N-aș avea nimic împotriva acestor oameni – și nici n-am ce să am, suntem pe alte tărâmurile – dacă ar fi fost veniți din spațiu, dacă ar fi fost extraterestri, înțelegi. Atunci ar avea voie, dar ei au fost școliți aici, unii dintre ei sunt filosofi... Se spune că au făcut filosofia. Domnule, ai făcut socialism științific! Ce, ai uitat?! Aia era filosofie?! Ați făcut socialism științific! Dacă spuneai că faci filosofia se uitau chiorâș la tine, așa că nu puteai. Acum, toți au terminat facultăți din astea. Profesori de socialism științific...

- Dacă ați fi ministrul Învățământului, care ar fi prima măsură pe care ați dispune-o?

- M-aș întoarce mâine la Spiru Haret, aș lua și aș vede ce-a făcut, de ce a fost genial Spiru Haret. Înțelegi?

- Pe vremea lui aveam unul dintre cele mai moderne sisteme de învățământ din Europa...

Știi de ce? Pentru că pornise de la – știi foarte bine! – învățământul modern din țările civilizate și l-a adaptat la capacitatea românului de a recepta. Du-i unui copil de american un program de-asta multicultural deschis și l-ai tâmpit. Copilul român este capabil din punct de vedere intelectual să acumuleze. Tu, dintr-o dată, îmi ei copilul meu de la țară – mă rog, acum de la țară mai puțin, că nu mai au posibilitatea să vină...

- Mulți sunt plecați cu părinții în Spania sau în Italia...

- Aici este tragedia! Pepiniera inteligenței și a culturii noastre e călcată în picioare de sistem. Cine îmi garantează mie că, la ora actuală, nu se întâmplă ca 60% din viitorii copii geniali ai acestei țări să nu aibă posibilitatea de a ajunge la liceu și de a evolua!?

- Numai 2% din tinerii din mediul rural intră la facultate...

- Câți dintre marii intelectuali ai acestei țări au plecat de la țară? Majoritatea. Eu am prins ultima generație de copii de țărani. ăștia de vin acum sunt copii de fermieri. Nu mă deranjează. Vreau să mă duc prin satele patriei și să-i văd, cum mă duc eu din când în când și

să mă opresc din curiozitate. Mai fac exercițiul ăsta și acuma, chiar dacă nu apar la televizor să spun asta. Eu sunt individul care apare o dată pe an sau de două ori la televizor.

- Maestre, refuzați aparițiile în emisiuni televizate?

- Nu refuz. N-am unde să mă duc. N-am la ce emisiune. Nu există emisiuni pentru mine. Dă-mi tu o emisiune! Unde să mă duc? Ar trebui, de pildă, televiziunea culturală să se preocupe. Avem un TVR Cultural... ăia nu m-au sunat în viața lor, nici nu știu că exist.

- Sunteți un om „greu încadrabil”, așa cum v-ați autodefinit...

- Nu numai eu. Pot să enumăr acum zeci de personalități care ar putea să-ți facă spectacole extraordinare, show-uri. Mai este și altceva: de pildă, dacă eu sunt capabil să fac o emisiune trăsnet, cu un spectacol absolut, cu rating de neimaginat, cu un bun marketing de promovare al acestei emisiuni, cine îmi garantează că o gașcă de mediocri din „partea ailaltă” n-or să spună: „Băi, suntem nebuni la cap, deci se poate și așa! Păi, îi învățăm pe ăștia la lucruri de calitate? Nu. Noi trebuie să-i ținem pe ăștia la ce suntem noi capabili.” Dacă oamenii prind gustul lucrurilor rafinate, îi huiduie, îi dau afară, le închid televizorul. De ce la mine, în orice perioadă, sălile sunt pline?

- Jucați cu casa închisă întotdeauna.

- Vin în București, fac un spectacol, două, la Sala Palatului, nu se găsesc bilete cu două săptămâni înainte. Este un public al meu, un public creat de mine. ăștia nu pot fi păcăliți, ăștia nu se uită la kitschuri. Spectacolele mele sunt și de umor. Adică la mine se râde în spectacole și se râde copios.

- Prin dispariția umorului din societate și prin înlocuirea lui cu bășcălia, pare-se că am asistat la o mare conspirație împotriva românilor...

- Uite, vezi tu, îți dau un exemplu absolut admirabil de decădere, dacă vrei, a spiritului acesta românesc. Pe un bucureștean de acum 40, 50 de ani îl calcă un domn pe bombeu, în tramvai, și ăsta se uită și spune: „Dacă-mi bagi o fisă în gură îți spun câte kile ai!” Înțelegi? Nu zice: „Bă, fiți-ar mă-ta...! Bă, boule! Uită-te pe unde calci, în mă-ta!” Vezi, asta e diferența! Acum, pentru chestia asta te înjură și te scuipă. ăsta era umorul, ăsta era bucureșteanul, ăsta era Mitică, în sensul frumos.

- Ce a determinat dispariția lui Mitică?

- Lipsa de credință, lipsa de educație, faptul că s-au populat artificial orașele, că s-au industrializat. S-a construit enorm de mult, s-a adus forță de muncă de la țară. Și pe țăran, când l-ai rupt de glia lui și l-ai băgat în mahala, a luat ce este mai rău. Și a devenit mârlan. Nu mai este orășeanul care știa că nu trebuie să scuipe pe jos, că nu trebuie să arunce semințe pe jos. Așa era educat de mic, de când îl ducea bona la grădiniță. Nu mai este nici țăranul plin de respect, din sat, căruia îi era rușine să facă astfel de lucruri pentru că se uitau vecinii la el. Așa a înflorit în român, dintr-o dată, mârlnănia. Și a înflorit mârlnănia până în sferele înalte ale politicului. ăsta este rezultatul mârlnăniei din sferele politice – lipsa totală de educație primară.

- De acolo se propagă mârlnănia la nivelul întregii societăți...

- Pe principiul „dacă eu sunt mârlan, toți trebuie să fiți!” Dacă vrei să ajungi ceva, asta este ideea. „Fiți, tată, ca mine că uite ce bine îmi merge!”

- Se poate reforma actuala clasă politică sau e doar o iluzie?

- Eu cred că se poate reforma dar... vezi tu, după anul 1989 n-am avut jurnalism. Erau niște profesioniști care terminau „Ștefan Gheorghiu”, secția jurnalistică, care știau despre ce este vorba cu jurnalismul, dar care trebuiau să facă un jurnalism dirijat de partid. Știau să scrie un reportaj, fără doar și poate, îi învățau să facă treburile astea. După '89 au apărut două mii de ziare și orice copil care scrisese un articol la gazeta de perete în școală a zis că este ziarist. Și au început să publice toți, să scrie toți, care mai de care. Nenorocirea de pe lume...

- Au fost și sunt mulți care au eșuat în profesiile pe care și le-au ales inițial...

- Ei bine, au trecut douăzeci de ani și s-a făcut deja jurnalism în România. Există, la ora actuală, jurnaliști din generația asta a voastră, profesioniști, care știu totul, pe care i-a învățat

viața. Ei bine, politicul n-a ajuns așa de repede la maturitate. Ei sunt încă amatori. Pentru că, dacă în jurnalism a funcționat foarte bine concurența, și a trebuit să se școlească băieții prin scriitură, să devină acizi în verb și să aibă logică în ceea ce scriu, în politică s-au așezat câțiva indivizi care n-au mai vrut să plece. Le-a căzut bine, au știut șmecheriile și n-au lăsat să urce tineretul care chiar voia să facă politică. Îți dau exemplul de câțiva tineri politicieni foarte buni, foarte buni... Îi urmăresc la televizor, îi văd, le merge mintea, sunt copii prezentabili.

- Maestre, la cine vă referiți?

Nu vreau să spun. Sunt destui, de la toate partidele. Nu vreau să spun...

- Tinerii aceștia chiar vă dau speranța că se poate și altfel în politica românească sau este doar o impresie?

- Nu, nu. Eu cred că ei ar putea să facă schimbarea, dacă ar avea în spatele lor generația ailaltă de tineri, care să-i „fugărească”.

- Tinerii la care vă gândiți sunt plecați acum în străinătate.

- Da, da, da. Pentru căăștia care sunt acum sus, cașaloții, n-au treabă cu generația asta de tineri, nu se simt fugăriți. „Sunt la mâna noastră!”, își zic ei. „Băi, copile, tu nu știi cum este, hai că-ți spune tata...”, înțelegi? Țsta este punctul meu de vedere. Asta este cea mai mare tragedie a acestui popor.

- Cum ați judeca primul mandat al președintelui Bănescu, în raport cu cel de-al doilea?

Nu știu dacă sunt măsură să-l judec pentru că eu nu l-am votat. Adică eu n-am agreat genul...

- Dar totuși vă reprezintă.

- Nu pe mine.

- Pe noi toți, ca popor, ne reprezintă.

- Eu mă delimitez de chestia asta. Sigur, mă supun că n-am încotro. Sunt într-o țară democratică și trebuie să respect legile pe care președintele le semnează. N-am ce să fac. Iar recurg la pilde, ca să zic așa. În primul său mandat, a venit la un spectacol de-al meu. Ca ministru, a venit la mai multe, dar apoi n-a mai venit.

- Este pilduitor?

- Poate, cine știe... L-am și jignit într-un spectacol, dar spuneam o poezie de-a lui Sorescu. Asta când era primar general al Capitalei. A venit, din nefericire – n-a fost inspirat! -, la acel spectacol, și spuneam un poem a lui Sorescu – „Măciuchița”. Începea foarte rău: „Unul, Gagea a lui Spartu’” – spunea Sorescu – *cu cap mare și cutare...*”, „a fost ales de Comitetul” nu-știu-cum „să lichideze câinii”. Traian Bănescu tocmai luase hotărârea să lichideze câinii. Și de aici încolo, poemul era o „nenorocire”. „Băi, zice, eu am făcut o școală și am învățat că nu-ți dă dreptul nimeni să omori câinele. Dar tu ce-ai învățat? Să omori câini?”. Adică era treaba „legată” și de atunci n-am mai avut o relație cu el. M-am mai întâlnit cu Domnia Sa o dată, când făcea o baie de mulțime, a doua zi de Paști, la primarul orașului Craiova, pe care, după aia, l-au închis... Dar, mă rog, cu entuziasm m-a îmbrățișat, să vadă lumea. S-au făcut și fotografii...

- Ați realizat un transfer de popularitate...

- Sigur că da. Am stat de vorbă cu Domnia Sa, am băut un pahar de vin. Era Radu Berceanu acolo, care m-a prezentat plin de drăgăleșenie.

- Radu Berceanu v-a prezentat pe dumneavoastră?

Da, m-a prezentat și i-a spus domnului Bănescu foarte frumos: „Vă prezint pe «nașul» meu politic. Dacă Tudor Gheorghe n-ar fi fost, eu n-aș fi intrat în politică”. Am făcut și greșeli, domnul meu...

- De ce vă iubesc tinerii de azi atât de mult?

- Pentru că, deocamdată, nu i-am dezamăgit cu nimic. Toate programele mele, toate gândurile mele le-am spus pe față. Ei sunt debusolați. Eu cred foarte tare în capacitatea lor de a discerne. Mă adresez unei categorii de tineri capabili să facă această deosebire. Eu știu că

oamenii care mă apreciază și care vin la spectacolele mele plătesc și bani. Nu sunt deloc ieftine biletele la mine.

- **Calitatea costă...**

- Mi s-a și reproșat, la un moment dat, dar n-am ce să fac. Nu pot să fac un spectacol ieftin având în spate 80 de instrumentiști și un cor. Astea costă. Nu mă ajută Ministerul Culturii să subvenționeze actele de cultură.

- **Ministerul Culturii are alte preocupări...**

- Probabil.

- **Acum este preocupat, se pare, și de „proiectul Roșia Montană”...**

- Nu știu nimic despre Roșia Montană. Am fost pe acolo, în zona aceea mirifică, în istoria aceea senzațională. Am și jucat într-un spectacol foarte frumos în care era vorba exact despre lumea căutătorilor de aur, a minerilor din băile de aur ale țării. Este o istorie și acolo. Dăm, încet, încet, cu piciorul la fiecare zonă care înseamnă istorie.

- **Niciodată după 1989 nu vi s-a propus să coordonați vreun proiect național de promovare a culturii române?**

- Nu. Eu am făcut nenumărate turnee în străinătate și înainte de '89 și după '89. Dar niciodată trimis de statul român. Pe mine niciodată Ministerul Culturii nu m-a trimis să reprezint cultura română. Eu am fost invitat să reprezint cultura română. Eu am fost chemat de dor, n-am fost mânat de interese.

- **V-a fost vreodată rușine de faptul că sunteți român?**

- Niciodată!

- **Dar ați avut motive să vă fie rușine?**

- Ar fi fost. Ar fi fost când eram cu o delegație de francezi în zona Lyonului. Eram la un nivel foarte mare, cu doi profesori universitari – dintre care unul era Michel Noir, fost ministru al Finanțelor, primar al Lyonului și posibil candidat la președinție. La o masă, lângă noi, erau niște români care înjurau și vorbeau atât de tare încât mi-a venit să intru în pământ. Și ăla m-a întrebat: „Nu vorbesc română?” Bine, eu am fost delicat și am spus: „Un dialect...” Dar nu mi-e rușine nici acum dacă mă duc în străinătate și mă întreabă ăștia de economia noastră. Eu spun că trecem printr-o perioadă mai dificilă, ca în orice tranziție. Și mi se pare normal să spun așa. Ce dreptate a avut Brucan și cum l-am înjurat atunci când a zis că ne trebuie douăzeci de ani să se schimbe generațiile astea. Dar mie mi-e teamă foarte tare de alt lucru – ca aceia care vin din urmă să nu fie foarte ratați.

- **Riscul este mare...**

- În cincizeci de ani de acum încolo ne vom curăți. Cred că ăsta este și termenul istoric.

- **Ca o pribegie prin deșert...**

- Sigur că da.

- **Va începe România, după anul 2012, să se schimbe în bine?**

- Pe termen scurt, după anul 2012, va fi foarte rău.

- **Deci, nu vom începe să creștem...**

- Nu, că n-avem cum. „S-a dus dracului rapa”, știi, cum zice Ion Luca Caragiale. S-a dus dracului cultul muncii la români. Prea am vrut toți să fim „biznizmeni”.

- **Cu „z”...**

- Da. Neapărat! Adică, noi am vrut repede să păcălim. Acum, încet, încet, apare câte unul care face câte ceva și noi alergăm repede să-l filmăm și să arătăm „Uite că se poate!”. Dar nu, aici, până nu se va... Cred în întoarcerea românilor din Spania, din Italia, a românilor care au învățat și au văzut cum este dincolo.

- **Sunteți printre pușini care mai crede asta.**

- Eu cred pentru că am văzut ce se poate face. Du-te în zona Satu Mare să vezi ce au făcut acolo. Au învățat cum este cu căpșunile. Și s-a umplut zona aia, a Maramureșului, de căpșuni. I-am văzut și la Galați și erau fericiți. Scria mare: „Căpșuni de Satu Mare”. Deci ei au învățat

să facă asta. Dacă acestor oameni care ar veni, guvernării de astăzi, legislația de astăzi le-ar spune: „Domnule, puneți o afacere pe picioare și cinci ani de zile nu vă luăm nicio taxă!”, s-ar întoarce mai mulți. Ei, atunci țara asta s-ar face cum trebuie.

- *Stimate Maestre, mai avem motive să fim mândri că suntem români?*

- Este greu, dar pentru asta lupt eu. Asta încerc să demonstrez acestei generații deabusolate și deabusolante. Motivele care ar putea să-i facă să fie mândri că sunt români trebuie căutate în trecut, nicidecum în contemporaneitate. Am obsesia limpede a două perioade din istoria României: pașoptismul și perioada interbelică. Acelea au fost perioade extraordinare în istoria poporului român. Atunci s-a înființat România.

- *Tânăr fiind, mai poți spune astăzi că ești mândru că ești român fără a atrage priviri ironice, fără a fi luat în batjocură?*

- A fost și cred că mai este un vânticel nițel ciudat. O anume categorie de intelectuali români susțin ideea – nu pe față, ci discret, parșiv! – că cu cât îți înjuri mai mult țara, cu atât ești mai european. Mie îmi dispace genul ăsta.

- *Ce vă supără cel mai mult în societatea românească?*

Mârlănia din jur! Ies pe strada Unirii din Craiova și mă salută vecinii mei care îmi spun cu eleganță: „Salut vecine!”. Adică ne tragem de șireturi. Iar e vorba despre lipsa criteriilor... Mă deranjează ce văd în București, unde nu îmi place să stau. Merg cu taxiul și mă uit la lumea din autobuz, pe fereastră. Este de o tristețe cumplită... Nu mai este niciun zâmbet. Femeile, înainte, când fugeau după autobuz râdeau. Acum fugperate. Dacă nu prind autobuzul este o disperare îngrozitoare.

- *Care ar fi soluția?*

- Educația! Am avut un prieten care fusese dat afară din televiziunea română pentru că îl invitase pe consulul britanic acreditat la București, care vorbea bine limba română. L-a întrebat: „Este proverbială disciplina britanică. Cum ați reușit?” Iar consulul britanic a răspuns privind fix spre cameră: „I-am băut 400 de ani!”.

- *La noi ar funcționa același „sistem”?*

- Aici nu trebuie să existe democrație pentru că nu este construit sistemul. Întâi disciplinează-i, apoi dă-le libertate! Când ai dat libertatea fără disciplină, iată ce se întâmplă! Văd că deținuții se vaită acum în închisori că nu au televizor cu nu știu ce diagonală. Și l-am întrebat pe tata ce televizor avea în pușcărie. Să-i scoată la muncă, că n-au cu cine face autostrăzile! Eu, care umblu în toată țara, observ că nimeni nu muncește pe drumurile patriei. Se fac poduri, se fac șanțuri și trec pe lângă ei. Sunt câte zece inși, iar trei stau în lopeți. Ce-ar fi să nu le mai dea lopeți cu cozi din astea? Să le dea lopeți cu cozi mai lungi ca să nu mai poată sta în ele! Sau să le dea lopeți cu cozi mai mici. Dar nici așa nu este bine, că fantezia îl determină să pună basca în coadă și să stea în fund.

- *Este vorba de mentalitate...*

- Le dau formula cum să facă autostrăzi. Să aducă trei mii de chinezi și să le spună de unde până unde trebuie făcut, fără să se mai bage în rest, că-i strică! Să vezi ce autostradă se face, ca vântul și ca gândul.

- *De unde pleacă problema aceasta, a modului în care ne raportăm la muncă?*

- Din comunism! Nu era sloganul genial: „Noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc”? Exista un folclor ilegal, pe care îl cântau lăutarii în perioada comunismului. Era atunci cu acordul global: „Fir-ai al dracu` de global, mi-ai făcut muierea cal!” sau „Fir-ai a dracu` tarla lungă!” sau „Dacă ai șurub isteț, ajungi mare la județ!”.

”Întâi disciplinează-i, apoi dă-le libertate! Când ai dat libertatea fără disciplină, iată ce se întâmplă!”

- *Vă mulțumesc Dragă Maestre, pentru tot!...*

- Mi-a făcut plăcere...

Stelian Gomboș